

BIAŁA KSIĘGA O OBRONIE I BEZPIECZEŃSTWIE NARODOWYM FRANCJI Z 29 KWIETNIA 2013

ppłk dr Sławomir IWANOWSKI
Wydział Bezpieczeństwa Narodowego AON

Abstract

On 29th April, 2013, was published a new 'French White Paper on Defence and National Security'¹. This numbering 160 pages document assumes, among others, further modernization of the country's defence and security (with the sustainable adaptation of measures for appointed tasks), development of the national defence industry within the framework set by France; the goal is to return to sustainable public finances and it indicates the course that French armed forces should take over the next twelve years, this is until the year 2025². Furthermore, it serves as the basis for preparing the Act on Programming Spending on Defence (the name in original, French language - LPM – 'Loi de programmation militaire' means the 'Law of Military Programming') for years 2014-2019³. In addition to determining financial frames, the current 'White Paper' (as the previous ones) serves one more, very important function, namely, it is a tool allowing familiarizing citizens with the strategy for defence and national security as well as gaining their support⁴.

Key words: France, white paper, strategy

Obecnie obowiązujące wydanie *Białej księgi...* jest konsekwencją aktualizacji wyzwań, zagrożeń i priorytetów Francji, dostosowanych do dynamizmu zglobalizowanego świata, oraz rewizją celów polityki bezpieczeństwa i obrony w regularnych (w powiązaniu z ustawą o programowaniu wydatków obronnych), pięcioletnich odstępach czasu. Z drugiej strony przyjmuje długoterminową – piętnastoletnią – perspektywę czasową z zadaniem *zdefiniowania priorytetów, ram działania oraz środków, które trwale zapewnią bezpieczeństwo Francji*⁵. Toteż razem z ustawą

¹ See the 'French White Paper on Defence and National Security', [in:] http://www.livreblancdefenseetsecurite.gouv.fr/pdf/le_livre_blanc_de_la_defense_2013.pdf (accessed: 21 October, 2013).

² <http://www.ambafrance-pl.org/Biala-Ksiega-Obrony-i,5629> (accessed: 25 October, 2013).

³ J-Y Le Drian, 2013, 'France Will Maintain the Best Army of Europe', the interview led by A. Barluet, V. Guillermand, the 'Le Figaro', 26 November.

⁴ J. Pawełek-Mendez, the 'French White Paper on Defence and Security 2013: a State of Outskirts of Europe as One of the Poles of the World Order', the 'National Security', a Quarterly of the National Security Bureau, Issue 27, III - 2013, page 72, [in:] <http://www.bbn.gov.pl/download/1/15057/71-101sJPawelek-Mendez.pdf> (accessed: 22 December, 2013).

⁵ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga...*, s. 73.

o planowaniu wydatków obronnych wyznacza strategię obrony i bezpieczeństwa narodowego Francji na najbliższe lata⁶.

Poprzednie wydanie *Białej Księgi o Obronie i Bezpieczeństwie Narodowym*⁷ miało miejsce w 2008 roku. Odnosiła się ona głównie do wyzwań i zagrożeń ówczesnego środowiska bezpieczeństwa i co najważniejsze, w odróżnieniu od poprzednich tego rodzaju dokumentów (*Białej Księgi o Obronie* z 1994 r. oraz pierwszej *Białej Księgi* z 1972 r.) ujmowała bezpieczeństwo narodowe w sposób kompleksowy (wykraczając po raz pierwszy poza tematykę obrony militarnej), czyli taki, w którym jest ono kształtowane przez wiele podmiotów (a nie tylko przez siły zbrojne). Natomiast wcześniejsze białe księgi albo dostosowywały strategię bezpieczeństwa Francji do środowiska bezpieczeństwa końca ubiegłego wieku (dokument z 1994 r. stanowił adaptację strategii francuskiej do zmian, jakie nastąpiły w latach 90. XX wieku po rozpadzie Związku Radzieckiego i Układu Warszawskiego i obejmował wyłącznie problematykę obrony bez bezpieczeństwa narodowego⁸), albo ujmowały strategię bezpieczeństwa tego państwa po opuszczeniu przez nie w 1966 roku zintegrowanej struktury militarnej Sojuszu Północnoatlantyckiego w sytuacji podziału świata na przeciwstawne bloki wojskowo-polityczne, podkreślając znaczenie odstraszania jądrowego (dokument z 1972 r.)⁹.

Według *Białej Księgi* z 2008 roku głównym czynnikiem wpływającym na bezpieczeństwo Francji była globalizacja oraz błyskawicznie postępująca wymiana informacji, a także możliwość szybkiego przemieszczania się ludzi oraz warunki ekonomiczne i polityczne¹⁰. Wydarzeniem, które spowodowało, że zaczęto myśleć o nowym dokumencie (oprócz wyborów prezydenckich) był kryzys finansowy, który unaoczniał niejako ekonomiczny wymiar bezpieczeństwa narodowego, pokazując, że zachwianie równowagi finansów publicznych ma bezpośredni wpływ na niezależność państwa, ponieważ powoduje jej ograniczenie na rzecz wierzycieli¹¹.

⁶ W dłuższej perspektywie brany jest pod uwagę okres piętnastu lat, jednak zapowiedziana cykliczna, copięcioletnia rewizja ma za zadanie dopasowanie strategii do zmieniającej się sytuacji międzynarodowej, zob. B. Marcinkowska, *Biała Księga Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego 2013 zapowiedzi zmian w strategii bezpieczeństwa Francji?*, Biuletyn Analiz Centrum Inicjatyw Międzynarodowych, Nr 2/2013, s. 15–25 [w:] http://centruminicytyw.org/sites/default/files/BIULETYN_2013_2.pdf, (dostęp: 27 października 2013 r.).

⁷ *Le Livre Blanc sur la defense et la securite nationale* [w:] http://www.livreblanc.defenseetsecurite.gouv.fr/information/les_dossiers_actualites_19/livre_blanc_sur_defense_875/index.html, (dostęp: 20 sierpnia 2011 r.).

⁸ J. Gryz, *Francuska „Biała Księga” – obrona i bezpieczeństwo narodowe* [w:] *Rocznik bezpieczeństwa międzynarodowego – 2009/2010*, Wyższa Szkoła Stosunków Międzynarodowych i Komunikacji Społecznej w Chełmie, s. 1 [w:] http://www.rocznikbezpieczenstwa.dsw.edu.pl/fileadmin/user_upload/wydawnictwo/RBM/RBM_artykuly/2010_7.pdf (dostęp: 28 październik 2013 r.).

⁹ W. Kozicki, *Reforma Sił Zbrojnych Francji* [w:] *Bezpieczeństwo narodowe*, kwartalnik Biura Bezpieczeństwa Narodowego, nr 19, III – 2011, s. 242 [w:] <http://www.bbn.gov.pl/download/1/8595/BBN19spistrescopol.pdf>, (dostęp: 20 października 2013 r.).

¹⁰ Tamże.

¹¹ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga...*, s. 73.

W 2012 roku François Hollande, rozpoczynając kadencję prezydencką, zapowiedział, że nowa sytuacja międzynarodowa wymaga redefinicji polityki bezpieczeństwa i obrony Francji, toteż podjęte zostaną działania mające na celu opublikowanie nowej białej księgi. Publikacja z 2013 roku wskazuje, że w świecie, w którym w dalszym ciągu występują stare, ale i pojawiają się wszelkiego rodzaju nowe wyzwania i zagrożenia, autonomia strategiczna w obszarze obrony i bezpieczeństwa jest niezbędna dla narodowej niepodległości. Gwarantuje ona ochronę francuskim obywatelom, sprzyjając zarazem (przy spełnieniu międzynarodowych zobowiązań) zbiorowemu bezpieczeństwu Europy i sojuszników Francji. Zdaniem francuskich polityków *Europa może wypełniać swe zobowiązania jedynie pod warunkiem, że osiągnie autonomię strategiczną. Nie w tym rzecz, by pogodzić się z osłabieniem sojuszu atlantyckiego, tzw. dryfem kontynentów, ale by uczynić z UE pełnoprawnego partnera Stanów Zjednoczonych w budowaniu bezpieczeństwa na naszym kontynencie*¹². Jej koncepcja zakłada, między innymi, dysponowanie na szczeblu narodowym lub europejskim pełną gamą wyposażenia zaspokajającego całą paletę potrzeb wynikających z najbardziej prawdopodobnych scenariuszy reakcji na wszelkiego typu zagrożenia. Toteż wyklucza ona wszelkie niedostatki w tym zakresie, które de facto oznaczałyby zależność, na przykład od USA¹³. Toteż dysponując (na szczeblu narodowym i europejskim) szerokim wachlarzem wyposażenia (m.in. autonomicznymi środkami oceny sytuacji, zarówno satelitarnymi jak i wywiadowczymi), które zaspokajałoby wszystkie potrzeby wynikające z najbardziej prawdopodobnych scenariuszy reakcji na zagrożenia, Francja oraz inne kraje będą pełnoprawnymi właścicielami, a nie jedynie użytkownikami środków służących do budowy bezpieczeństwa europejskiego. Autonomia strategiczna polega bowiem na zachowaniu potencjału nowoczesnego przemysłu obronnego, który byłby zdolny do wkomponowania się w wysokotechnologiczny ciąg w czasach, kiedy żadne z państw europejskich nie jest w stanie samodzielnie zapewnić sobie pełnego zakresu zdolności obronnych. Współpraca w realizacji *projektów jutra* pomiędzy krajami europejskimi wyposażonymi w narzędzia takie jak Europejska Agencja Obrony oraz Organizacja Współpracy w dziedzinie Uzbrojenia, pozwala optymalizować koszty dzięki zrównoważonym partnerstwom technologicznym, dając jednocześnie gwarancję bycia ich pełnoprawnymi właścicielami. Dlatego tak ważna jest w tym kontekście konsolidacja bazy przemysłowej i technologicznej w celu zachowania potencjału przemysłu zbrojeniowego Europy, dysponującego zaawansowaną wiedzą techniczną i dużą siecią różnej wielkości przedsiębiorstw¹⁴.

Głównym założeniem Białej księgi z 2013 r. jest spójność wysiłków na rzecz bezpieczeństwa i obrony z priorytetem odbudowy równowagi finansów publicznych¹⁵. W przedmowie prezydent Francji podkreślił, iż wyzwania i zagrożenia

¹² P. Buhler, 2013, *Liczmy na siebie*, rozm. przepr. J. Dudek, Gazeta Wyborcza, 7 listopada, s. 11.

¹³ Tamże.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga...*, s. 73.

zidentyfikowane w ostatniej Białej księdze są obecnie niewystarczające wskutek znaczących wydarzeń, które zaszły od 2008 roku zarówno w Europie, jak i na świecie¹⁶. Do najważniejszych zaliczyć można na przykład kryzys finansowy (2007) oraz postępującą integrację gospodarczą i finansową Unii Europejskiej, przegląd priorytetów strategicznych Stanów Zjednoczonych i tak zwaną *azjatycką opcję USA* będącą bezpośrednią konsekwencją konieczności ograniczeń wydatków na obronę, zmianę układu sił na świecie (w tym kontekście na uwagę zwraca rosnąca potęga Chin), konflikt w Gruzji (2008), Arabską Wiosnę Ludów (2010) oraz niepewność, co do tego, w którą stronę nastąpi rozwój sytuacji politycznej w tym regionie. Wcześniejsza Biała księga sytuację na świecie ujmowała nie jako bardziej niebezpieczną, lecz jako mniej przewidywalną i stabilną. Główne niebezpieczeństwa dla bezpieczeństwa Francji, ale i dla całej Unii Europejskiej płynęły m.in. z rejonów i krajów objętych konfliktami (Bliski Wschód, Azja), a największe zagrożenia stanowiły terroryzm, rakiety balistyczne z głowicami jądrowymi, cyberataki oraz zagrożenia sanitarne i ekologiczne spotęgowane degradacją biosfery¹⁷. W obydwu publikacjach można znaleźć obawy, iż Francja nie wyklucza, że jej terytorium może zostać zaatakowane, toteż bierze ona pod uwagę udział w wojnie o szerszym zasięgu wspólnie z krajami Europy lub (i) innymi sojusznikami¹⁸. Niemniej jednak aktualne zagrożenia pokazały, że utworzenie pierścienia stabilnych i przyjaznych państw wokół granic Unii Europejskiej (co było głównym celem Europejskiej Polityki Sąsiedztwa) jest trudne do osiągnięcia. Dlatego też koniecznością stało się zdefiniowanie nowych zagrożeń w dobie globalizacji oraz wyznaczenie celów polityki bezpieczeństwa i obrony a także określenie możliwości militarnych. Toteż ujawniła się potrzeba redefinicji (dostosowania do nowej sytuacji) strategii bezpieczeństwa, która byłaby odpowiedzią na owe istotne zmiany, jakie nastąpiły w ciągu pięciu lat od opublikowania poprzedniej Białej księgi.

Biała księga z 29 kwietnia 2013 roku, podobnie jak jej poprzedniczka z 2008 r., została opracowana przez zespół ekspercki, którego skład dekretem wyznaczył prezydent Francji. Niemniej jednak, w odróżnieniu od wcześniejszego, nowy dokument jest owocem dyskusji prowadzonych przez komisję złożoną zarówno z parlamentarzystów oraz członków rządu, jak i (po raz pierwszy) z partnerami europejskimi, to jest z niezależnymi ekspertami zagranicznymi z Wielkiej Brytanii

¹⁶ Livre Blanc Défense et Sécurité Nationale 2013, Préface du Président de la République, s. 7 [w:] <http://www.gouvernement.fr/gouvernement/livre-blanc-2013-de-la-defense-et-de-la-securite-nationale>, (dostęp: 29 października 2013 r.).

¹⁷ W. Kozicki, *Reforma...*, s. 242.

¹⁸ Por. W. Kozicki, *Reforma Sił Zbrojnych Francji* [w:] Bezpieczeństwo narodowe nr 19, III – 2011, s. 242 [w:] <http://www.bbn.gov.pl/download/1/8595/BBN19spistrescipol.pdf>; *Le Livre Blanc sur la defense et la securite nationale*, http://www.livreblancdefenseetsecurite.gouv.fr/pdf/le_livre_blanc_de_la_defense_2013.pdf, (dostęp: 21 października 2013 r.).

i Niemiec¹⁹. Miało to zapewnić bardziej europejskie, wspólnotowe spojrzenie na zagadnienie bezpieczeństwa²⁰.

Obecne wydanie Białej księgi zawiera wstęp poprzedzony przedmową prezydenta, siedem rozdziałów, wnioski podsumowujące i załączniki²¹. W przedmowie podkreślone są trzy priorytety strategii bezpieczeństwa Francji, stanowiące niejako myśl przewodnią Białej księgi: ochrona, odstraszenie i interwencja²². Razem ze wstępem zawierają wyjaśnienia motywów powstania nowej strategii w aspekcie zaznaczenia zmian w otoczeniu bliższym i dalszym Francji²³.

W rozdziale pierwszym *Francja w nowym krajobrazie strategicznym* uwypuklona jest rola i pozycja Francji na arenie międzynarodowej. Na początku znajduje się zapis, iż w obecnej sytuacji geopolitycznej Francja nie jest zagrożona bezpośrednim atakiem konwencjonalnym na swoje terytorium, a to dzięki, między innymi wyjątkowemu położeniu (środek Unii Europejskiej) oraz obecnej sytuacji (pokoju i stabilności) na kontynencie europejskim, raczej dalekiej od groźby wybuchów kryzysów i konfliktów znanych z nieodległej przeszłości. Republika Francuska określana jest jako mocarstwo europejskie o oddziaływaniu globalnym. Zwraca się uwagę na fakt, że pomimo tego, iż populacja Francji stanowi mniej niż 1% liczby pozostałej ludności świata, gospodarka francuska znajduje się na piątym miejscu wśród największych gospodarek świata²⁴. Ponadto podkreśla się, iż pomimo wzrostu liczby krajów rozwijających się, Francja pozostaje piątym największym światowym eksporterem towarów²⁵. Podkreślana jest także pozycja i znaczenie Francji jako członka instytucji międzynarodowych (ONZ, NATO, UE), zwiększających zarówno jej bezpieczeństwo, jak i narzucająca odpowiedzialność za bezpieczeństwo innych (powinna ona nadal odgrywać aktywną rolę w zapobieganiu lub łagodzeniu kryzysów, tak jak w przeszłości w czasach interwencji w Libanie, Libii, Mali czy Wybrzeżu Kości Słoniowej)²⁶.

W rozdziale drugim zatytułowanym *Podstawy strategii obrony i bezpieczeństwa narodowego*, przedstawiono fundamenty francuskiej strategii. Są nimi suwerenność państwa i legitymizacja jego działań (wymóg podstawy prawnej postępowania zarówno na arenie międzynarodowej, jak i narodowej). Podkreślono, iż suwerenność państwa opiera się na samodzielności (autonomii) w podejmowaniu

¹⁹ Komisja rozpoczęła prace w lecie 2012 roku, a zakończyła je prawie po sześciu miesiącach.

²⁰ *Le Livre Blanc Sur la Defense et La Securite Nationale – 2013* [w:] http://www.sgdsn.gouv.fr/site_article130.html, (dostęp: 21 października 2013 r.).

²¹ *Le Livre Blanc sur la defense...*, s. 3–5.

²² *Le Livre Blanc sur la defense...*, s. 7.

²³ Pozostałe z funkcji strategicznych, tj. wiedza i przewidywanie (uprzedzanie), oraz prewencja znajdują również swoje odzwierciedlenie w Białej księdze z 2013 roku i będą omówione w dalszej części.

²⁴ Biorąc pod uwagę nominalny produkt krajowy brutto (PKB).

²⁵ *Le Livre Blanc sur la defense...*, s. 14.

²⁶ B. Marcinkowska, *Biała Księga Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego 2013 zapowiedzią...*, s. 18.

decyzji oraz działaniu²⁷. Zaznacza się jednocześnie, iż w środowisku międzynarodowym decyzje i działania państwa muszą być zgodne z prawem²⁸. Zachowanie samodzielności i niezależności także poprzez zapewnienie możliwości oddziaływania na bezpieczeństwo na szerszą, międzynarodową skalę jest dla Francji w tym kontekście niezmiernie istotne²⁹. Toteż Francja aktywnie uczestniczy w zapewnianiu bezpieczeństwa międzynarodowego, poprzez podejmowanie działań legitymowanych międzynarodowo i na poziomie krajowym. Poprzez ten priorytet należy rozumieć zaangażowanie Francji w misje prowadzone przez Sojusz Północnoatlantycki i przez Unię Europejską, które przyczyniają się do poprawy poziomu bezpieczeństwa w świecie (Mali, Afganistan, Wybrzeże Kości Słoniowej i Libia)³⁰. Podobnie w przedmowie możemy przeczytać, iż Francja postanawia o utrzymaniu swoich zdolności obronnych na poziomie pozwalającym na suwerenną inicjatywę w sytuacji zagrożenia³¹. Toteż zachowuje swoją suwerenność poprzez zapewnienie środków umożliwiających działanie i wpływ na rozwój sytuacji międzynarodowej.

W rozdziale tym nie zabrakło również odniesienia do wpływu, jaki wywierają sytuacja gospodarcza i finansowa państwa na suwerenność. W tym kontekście jest także mowa o zagwarantowaniu bezpieczeństwa systemów informatycznych. Jest również stwierdzenie, iż suwerenność państwa nie jest czymś danym na zawsze, toteż Francja od wieków pracuje nad jej budową i utrzymaniem, także poprzez uczestnictwo w wielu regionalnych i międzynarodowych organizacjach. Natomiast odstraszanie jądrowe jest ostatecznym gwarantem suwerenności państwa³². Toteż podkreślana jest konieczność posiadania pełnej niezależności, którą muszą zapewnić odpowiednie zdolności do dokonania oceny sytuacji, (m.in. za pomocą wspomnianych wcześniej autonomicznych środków oceny sytuacji, szczególnie wywiadowczych), podjęcia decyzji oraz rozpoczęcia ewentualnych działań. Francja, zgodnie z koncepcją autonomii strategicznej, gotowa jest dzielić się ze swoimi partnerami z Unii Europejskiej owymi zdolnościami, gdyż lepsza koordynacja w ich nabywaniu na poziomie europejskim pozwoli uniknąć dublowania wysiłków i zapobiec tworzeniu się luk zdolnościowych. Zawarte w tym rozdziale zapisy wskazują również, że Francja szuka równowagi między zachowaniem pełnej suwerenności a pogłębieniem współpracy z najbliższymi partnerami oraz rozwijaniem *europejskiej kultury obronności*³³. Dlatego Unia Europejska mająca kluczowe znaczenie nie tylko jeśli chodzi o polityczną czy gospodarczą przyszłość państwa,

²⁷ *Le Livre Blanc sur la defense...*, s. 19.

²⁸ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga...*, s. 76.

²⁹ B. Marcinkowska, *Biała Księga Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego 2013 zapowiedzią...*, s. 20.

³⁰ B. Marcinkowska, *Biała Księga 2013 – czyli redefinicja strategii bezpieczeństwa Francji* [w:] <http://blogcim.wordpress.com/2013/06/04/bialaksięgafrancja2013/>, (dostęp: 28 grudnia 2013 r.).

³¹ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga...*, s. 74.

³² *Le Livre Blanc sur la defense...*, s. 20.

³³ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga...*, s. 71.

stanowi fundament bezpieczeństwa Francji, (przy czym ONZ i NATO są jej głównym gwarantem bezpieczeństwa i obrony)³⁴.

Rozdział trzeci Białej księgi z 2013 r. zawiera analizę otoczenia strategicznego i główne zagrożenia bezpieczeństwa państwa (tabela 1)³⁵. Podobnie jak w poprzedniej Białej księdze, globalizacja wymieniana jest tu jako główny czynnik zmian w otoczeniu strategicznym Francji. Nowy dokument potwierdza jej znaczenie, jednocześnie wskazując na gwałtowne i nieprzewidziane zwroty sytuacji oraz wzmagające poczucie niepewności przemian, jakie zaszły od tamtego czasu³⁶.

Tabela 1

Zagrożenia, niebezpieczeństwa i wyzwania dla bezpieczeństwa Francji

<p>Zagrożenia wynikające z globalizacji³⁷</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kryzys gospodarczy i finansowy w USA i Europie; ▪ tzw. „Arabskie przebudzenie”, wzrost niestabilności na Bliskim Wschodzie (wojna domowa w Syrii, brak postępów w rozwiązaniu konfliktu arabsko-izraelskiego); ▪ reorientacja priorytetów strategicznych Stanów Zjednoczonych („azjatycka opcja USA”); ▪ kryzysy w Unii Europejskiej (przesilenia w strefie euro, nikły wzrost gospodarczy, starzenie się populacji); ▪ mało precyzyjne, nieprzystające do współczesnych zagrożeń zasady stanowiące podstawy porządku międzynarodowego.
<p>Zagrożenia związane z użyciem siły</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ groźba wybuchu konfliktu konwencjonalnego na obszarach niestabilnych politycznie (źródło: radykalizacja uczuć narodowych, która jako wynik frustracji lub poczucia niesprawiedliwości dziejowej może prowadzić do przeobrażenia się patriotyzmu w nacjonalizm, szczególnie w państwach niestabilnych politycznie, tj. obszary Półwyspu Koreańskiego, Mórz Południowochińskiego i Wschodnio-chińskiego, Kaszmir, Afganistan); ▪ wzrost potęgi ekonomicznej państw Azji (przy braku stabilności regionu); ▪ wzrost wydatków na zbrojenia w niektórych regionach świata (Azja, Rosja); ▪ wzrost potęgi militarnej Federacji Rosyjskiej (powrót do prowadzenia polityki siły); ▪ zagrożenie bezpieczeństwa energetycznego Europy (ambicje Rosji zmierzające do ustanowienia monopolu w obszarze dostaw surowców energetycznych); ▪ groźba proliferacji broni masowego rażenia (państwa Środkowego Wschodu, Korea Północna, Iran); ▪ programy jądrowe niektórych państw; ▪ zwiększanie zdolności nuklearno-rakietowych niektórych państw; ▪ groźba wykorzystywania broni chemicznej i biologicznej w przyszłości; ▪ rozwijanie ofensywnych zdolności cybernetycznych przez niektóre państwa.

³⁴ *Le Livre Blanc sur la defense...*, s. 16.

³⁵ Zob. też. M. Jean-Yves Le Drian, Ministre de la défense, *Discours aux commandeurs a l'Ecole militaire*, lundi 29 avril 2013, s. 7 [w:] <http://www.defense.gouv.fr/content/download/206259/2287506/file/DISCOURS%20DU%20MINISTRE%20AUX%20COMMANDEURS%20LE%20LUNDI%2029%20AVRIL%202013%20A%20L-ECOLE%20MILITAIRE.pdf>, (dostęp: 20 listopada 2013 r.).

³⁶ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga...*, s. 76.

³⁷ Będące głównym czynnikiem zmian w otoczeniu strategicznym Francji.

<p>Słabości rodzące zagrożenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ „państwa słabe” (niestabilne, upadłe, niezdolne do utrzymania własnego bezpieczeństwa) – państwa Sahelu³⁸, Jemen, Pakistan i Afganistan; ▪ zorganizowana przestępczość; ▪ przemyt; ▪ terroryzm; ▪ wojny domowe (państwa Sahelu).
<p>Zagrożenia o sile oddziaływania spotęgowanej przez globalizację</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ekonomiczne (wynik pogłębiania się międzynarodowych zależności gospodarczych oraz walki o pierwszeństwo gospodarcze); ▪ telefon komórkowy (za pomocą którego można, np. zainicjować eksplozję ładunku wybuchowego albo zakupić uzbrojenie); ▪ handel bronią; ▪ mediatyzacja działań terrorystycznych – środki masowego przekazu; ▪ Internet – rekrutacja do organizacji terrorystycznych; ▪ geograficzne rozprzestrzenianie się terroryzmu, szczególnie na terytoria państw słabych (państw Sahelu i Sahary, północ Nigerii, Somalia, Syria, Irak, Półwysp Arabski, obszar afgańsko-pakistański); ▪ cyberterroryzm; ▪ zagrożenie związane z agresją w kosmosie; ▪ katastrofy naturalne, sanitarne oraz technologiczne; ▪ zagrożenia ekologiczne.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Białej Księgi Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego Francji” z 29 kwietnia 2013 roku.

Analiza zagrożeń zawartych w rozdziale trzecim Białej Księgi znajduje swoje odzwierciedlenie w prezentacji pięciu głównych priorytetów strategicznych Francji (odwołujących się do owych zagrożeń), przedstawionych w następnym rozdziale (czwartym)³⁹. Priorytety zostały uszeregowane hierarchicznie pod względem ważności podstawowych interesów bezpieczeństwa państwa. Ich zestawienie wraz z odwołaniem do odpowiadających im potencjalnym zagrożeniom przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2

Priorytety strategiczne Francji

Lp.	Priorytety	Zagrożenia
1.	<p>Ochrona terytorium państwa oraz obywateli Francji i zagwarantowanie ciągłości trwania podstawowych funkcji państwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ możliwości ataku na terytorium Francji w wyniku gwałtownego pogorszenia się sytuacji międzynarodowej; ▪ główne zagrożenie bezpieczeństwa – terroryzm (potencjalne użycie broni jądrowej, biologicznej, chemicznej lub materiałów radioaktywnych); ▪ ataki cybernetyczne mogące sparaliżować funkcjonowanie państwa (tym samym stanowić akt wojny); ▪ przestępczość zorganizowana; ▪ kradzież własności intelektualnej, naukowej i technicznej; ▪ katastrofy naturalne, sanitarne, technologiczne, przemysłowe lub przypadkowe;

³⁸ Region geograficzny w Afryce obejmujący obszar wzdłuż południowych obrzeży Sahary i północnych obrzeży Sudanu (to jest od Senegalu do Somalii przez Mauretanię, Mali, Niger, Czad, Sudan i Erytreę).

³⁹ *Le Livre Blanc sur la defense...*, s. 47–60.

Lp.	Priorytety	Zagrożenia
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ związane z ochroną terytoriów zamorskich Francji (3 mln obywateli, bogate złoża zasobów naturalnych, kosmodrom w Gujanie Francuskiej) oraz interesów na Pacyfiku (Nowa Kaledonia, Polinezja Francuska), Oceanie Indyjskim (wyspy La Reunion i Mayotte); ▪ zamachy na obywateli Francji przebywających za granicą (nagła ewakuacja obywateli z terenów zagrożonych).
2.	<p style="text-align: center;">Wspólne (z partnerami i sojusznikami) za- pewnienie bezpie- czeństwa Europy oraz przestrzeni północno- atlantyckiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zagrożenia, które dotyczą Francji, w większości dotyczą także jej sojuszników z UE i NATO. Są one takie, jak powyżej.
3.	<p style="text-align: center;">Wspólna (z partne- rami i sojusznikami) stabilizacja otoczenia bliższego Europy⁴⁰</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wschodnie sąsiedztwo UE: niestabilność polityczna, zależność Europy od energii pochodzącej z Rosji, Kaukazu i Azji Centralnej; ▪ obszar śródziemnomorski: niestabilność polityczna w państwach należących do Regionu Morza Śródziemnego (Turcja), zagrożenia strategicznego bezpieczeństwa dostaw surowców energetycznych, terroryzm, przemyt, bezpieczeństwo obywateli Francji posiadających dwa obywatelstwa, inwestycje Francji w regionie; ▪ obszary o priorytetowym znaczeniu dla bezpieczeństwa Francji (państwa Sahelu, Mauretania, Róg Afryki, Afryka Subsaharyjska) – utrata owej przestrzeni może być strategicznym zagrożeniem pierwszego rzędu dla Europy (przykład – Mali): niestabilność regionów, brak zdolności władz do kontrolowania własnego terytorium może skutkować upadkiem państwowości, rozwój grup przestępczych i terrorystycznych, nielegalny przepływ broni i narkotyków, konflikty, terroryzm, bezpieczeństwo obywateli Francji posiadających dwa obywatelstwa.
4.	<p style="text-align: center;">Uczestnictwo w stabili- zowaniu sytuacji na Bliskim Wschodzie oraz w Zatoce Perskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ konflikt w regionie o reperkusjach globalnych (dążenia Iranu do posiadania broni jądrowej); ▪ niestabilność regionu; ▪ zagrożenia bezpieczeństwa energetycznego (tranzyt ropy naftowej z Zatoki Perskiej).
5.	<p style="text-align: center;">Przyczynienie się do zapewnienia pokoju na świecie</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ obszar Oceanu Indyjskiego i Azji: niestabilność państw i regionów (napięcia), wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia konfliktu, ▪ terroryzm; ▪ piractwo; ▪ proliferacja broni jądrowej; ▪ bezpieczeństwo energetyczne; ▪ katastrofy naturalne.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie według „Białej Księgi Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego Francji” z 29 kwietnia 2013 roku.

⁴⁰ Priorytetem dla Francji w tym zakresie wg Białej księgi jest bezpieczeństwo wszystkich państw sąsiedzkich, zob. *Le Livre Blanc sur la defense et la securite nationale* [w:] http://www.livreblancdefenseetsecurite.gouv.fr/pdf/le_livre_blanc_de_la_defense_2013.pdf, s. 53, (dostęp: 21 października 2013 r.).

Rozdział piąty dotyczący zaangażowania Francji w Sojuszu Północnoatlantycznym i Unii Europejskiej (korzyści i zobowiązań) mówi o tym, iż polityka bezpieczeństwa Francji wpisana jest w ramy owych organizacji. Jest ona wypadkową trzech wymiarów: suwerenności decyzyjnej, pełnego zaangażowania w NATO i ambitnego podejścia do Unii Europejskiej⁴¹. Po powrocie Francji w 2009 roku do zintegrowanej struktury dowodzenia NATO organizacja, według Francuzów, powinna im zapewnić obronę kolektywną, po drugie, być instrumentem strategicznego partnerstwa transatlantyckiego a po trzecie – stanowić ramy dla działań militarnych w wypadku wspólnej odpowiedzi na zagrożenia bezpieczeństwa. Francja chce umacniać Sojusz, priorytetem dla niej na najbliższe lata będą zabiegi reformatorskie dostosowujące struktury dowodzenia NATO do potencjalnych operacji, oraz działania zmierzające do ulepszenia zarządzania wspólnymi środkami finansowymi ukierunkowanymi na projekty, które będą przynosiły korzyść wszystkim sojusznikom (w dziedzinie przemysłowej zadaniem *smart defence* ma być także promocja programów zaproponowanych przez przemysł zbrojeniowy Unii Europejskiej)⁴². Z drugiej strony akcentuje się, że Unia Europejska nie jest konkurencją dla Sojuszu Północnoatlantyckiego.

Kolejne rozdziały Białej Księgi – szósty (Wdrażanie strategii – główne wektory jej realizacji) i siódmy (Sposób realizacji strategii – środki realizacji strategii bezpieczeństwa i obrony Francji) koncentrują się na praktycznych aspektach realizacji strategii bezpieczeństwa i obrony.

Rozdział dotyczący wprowadzenia strategii bezpieczeństwa i obrony Francji w życie, podobnie jak wcześniejszy dokument (z 2008 roku), oprócz strategicznej analizy zagrożeń, prezentuje również doktrynę polityki obrony Francji, opierając ją na pięciu głównych funkcjach strategicznych: wiedzy i przewidywaniu (uprzedzaniu), odstraszeniu nuklearnym, ochronie, prewencji oraz interwencji. Niektóre z nich w związku ze zmianami w środowisku bezpieczeństwa, jakie nastąpiły od czasu publikacji poprzedniej Białej księgi, zostały uszczegółowione, niemniej jednak główne założenia owej polityki pozostały niezmienione.

W *Białej Księdze o Obronie i Bezpieczeństwie Narodowym* z 2008 roku wyraźnie widać odejście od pojmowania bezpieczeństwa przede wszystkim przez pryzmat aspektu militarnego. Zacieranie się granicy między pojęciami *obrona* i *bezpieczeństwo* związane było, między innymi, ze zmianą charakteru międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa, po atakach terrorystycznych na USA z 11 września 2001 r. Publikacja była niejako odpowiedzią na wyzwania niesione przez globalizację, zwłaszcza w sytuacji zwiększającego się znaczenia aktorów niepaństwowych na arenie międzynarodowej⁴³. To nowe podejście do oceny polityki bezpieczeństwa, będące skutkiem zmian w środowisku bezpieczeństwa, spo-

⁴¹ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga...*, s. 86.

⁴² Tamże, s. 87.

⁴³ Livre Blanc 2008: Le contexte, Ministère de la Défense [w:] <http://www.defense.gouv.fr/portail-defense/enjeux2/politique-de-defense/livre-blanc-2008/contexte>, (dostęp: 02 października 2013 r.).

wodowało redefinicję głównych funkcji strategicznych⁴⁴. Zadaniem bezpieczeństwa narodowego było przyjęcie całościowego podejścia w identyfikacji zagrożeń oraz odpowiedzi na nie z wykorzystaniem pięciu funkcji strategicznych: wiedzy i przewidywania (antycypacji), prewencji, odstraszania nuklearnego, ochrony i interwencji⁴⁵.

Według Białej księgi z 2008 roku celem pierwszej funkcji – *wiedzy i przewidywania* – było dostosowanie zdolności systemu bezpieczeństwa i obrony do ówczesnych wyzwań. Nieprzewidywalność pojawiających się coraz to nowych kryzysów spowodowała, że pojęcie *suwerenności narodowej*, w przypadku zagrożeń asymetrycznych, takich jak terroryzm, nabrało zupełnie innego znaczenia⁴⁶. Dlatego według ekspertów powołanych do pracy nad Białą Księgą *kształt francuskiej obrony i bezpieczeństwa narodowego musi być funkcją przewidywanych potrzeb w tej sferze, a nie wynikać z przyzwyczajień lub z góry przyjętych założeń*⁴⁷. Filar ten, przez to, że w rzeczywistości ograniczał rolę narodowej polityki odstraszania nuklearnego (wyłącznym celem odstraszania nuklearnego jest uniemożliwienie agresji pochodzenia państwowego przeciwko żywotnym interesom państwa francuskiego), stanowił największą innowację Białej Księgi. Na jego efektywność wpływa pięć czynników: służby specjalne, łańcuch dowodzenia na wszystkich szczeblach, dyplomacja, analiza zmian zachodzących w otoczeniu międzynarodowym (prognozowanie perspektywiczne) oraz zarządzanie informacją.

Podobnie, w obecnie obowiązującej Białej księdze, funkcja *wiedza i przewidywanie (uprzedzanie)*, odnosząca się przede wszystkim do działalności służb wywiadowczych oraz prognozowania strategicznego, wynika z potrzeby zdolności samodzielnej oceny sytuacji jako warunku podejmowania suwerennych decyzji zarówno politycznych, jak i operacyjnych czy gospodarczych⁴⁸.

Druga funkcja strategiczna (według Białej księgi z 2008 roku) – *prewencja* – wynika z przekonania, że jednym z najlepszych sposobów zagwarantowania bezpieczeństwa państwa w obliczu ryzyka konfliktu lub kryzysu jest zapobieganie jego wystąpieniu poprzez wcześniejsze reagowanie na jego symptomy. Toteż obejmowała pozostałe, nieuwzględnione w pierwszym filarze narzędzia niezbędne do zapobiegania kryzysom. Bezpieczeństwo narodowe, oparte na strategii prewencyjnej, oprócz dyplomatycznych – obejmowało także środki: ekonomiczne, finansowe, militarne oraz prawne⁴⁹.

⁴⁴ D. Jankowski, *Notatka nt. Białej Księgi Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego Republiki Francuskiej*, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Departament Analiz Strategicznych, Warszawa, 27 stycznia 2011 r. [w:] <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/2745,dok.html>, (dostęp: 27 października 2013 r.).

⁴⁵ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga...*, s. 74.

⁴⁶ D. Jankowski, *Notatka nt. Białej Księgi...*, s. 2.

⁴⁷ J. Gryz, *Francuska „Biała Księga” – obrona...*, s. 1.

⁴⁸ *Le Livre Blanc sur la defense...*, s. 70.

⁴⁹ J. Gryz, *Francuska „Biała Księga” – obrona...*, s. 96.

W obecnej Białej księdze podkreśla się, iż funkcja ta obejmuje działania zarówno na terytorium państwa, jak i poza nim. Jej praktyczna realizacja ma się odbywać, między innymi, poprzez opracowanie norm krajowych (oraz międzynarodowych) w zakresie zagrożeń naturalnych (i technologicznych), kontroli wrażliwych technologii, przeciwdziałania proliferacji broni masowego rażenia, walki z przemytem oraz demilitaryzacji i umacniania pokoju⁵⁰. W praktyce funkcja prewencji powinna obejmować działania zapobiegające pogłębianiu się wewnętrznych konfliktów (strategia umacniania pokoju) w niestabilnych rejonach świata, zmierzające do przywrócenia porządku w państwach znajdujących się w sytuacjach kryzysowych. Dlatego też podstawowym zadaniem w tym obszarze jest koncentrowanie wysiłków na utwierdzeniu pełnoprawnej władzy danego państwa (m.in. przeprowadzenie wyborów) i wspieranie jej w kontrolowaniu swojego terytorium. Działania prewencyjne według autorów Białej księgi muszą być prowadzone w duchu podejścia globalnego i koordynowane w ramach organizacji międzynarodowych (ONZ, UE). Powinny obejmować zarówno pomoc rozwojową, jak i wojskową, policyjną, sądową oraz administracyjną. Aby mieć faktyczną zdolność realizacji owej funkcji, zakłada się rozmieszczenie wydzielonych sił Francji na jednym (lub dwóch) obszarach morskich, w bazie w Zjednoczonych Emiratach Arabskich oraz w kilku bazach w Afryce, gdzie – wyposażone w elastyczne zdolności szybkiego reagowania – będą współpracować z siłami afrykańskimi, aby te mogły w większym stopniu przejąć odpowiedzialność za własne bezpieczeństwo⁵¹.

Według Białej księgi z 2008 roku trzecia funkcja strategiczna – odstraszenie nuklearne – chociaż stanowiła zasadniczy element strategii Francji (mając wyłączny charakter defensywny i będąc jednym z warunków autonomii strategicznej państwa), straciła na znaczeniu w porównaniu z poprzednią Białą Księgą. Wynikało to z przekonania, iż nowe wyzwania i zagrożenia w dziedzinie bezpieczeństwa wymagają bardziej elastycznego podejścia do polityki bezpieczeństwa, gdzie dyplomacja powinna odgrywać główną rolę⁵². Z drugiej strony, chociaż francuska broń atomowa miała pozostawać również w przyszłości pod wyłączną kontrolą państwa (tak jak i baza przemysłowo-technologiczna), to uznawano się za możliwe włączenie francuskiego arsenału jądrowego do systemu odstraszania NATO i UE⁵³.

Także obecna Biała księga definiuje odstraszenie nuklearne jako środek ściśle defensywny (ostateczna gwarancja bezpieczeństwa, ochrony i niepodległości narodu francuskiego), który mógłby być zastosowany tylko w celu obrony koniecznej i to w sytuacji krytycznego zagrożenia. Dokument podkreśla, iż francuskie odstraszenie jądrowe, utrzymywane na poziomie *ściślej wystarczalności* jest wkładem w bezpieczeństwo NATO⁵⁴.

⁵⁰ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga...*, s. 93.

⁵¹ Tamże, s. 94.

⁵² D. Jankowski, *Notatka nt. Białej Księgi...*, s. 2.

⁵³ J. Gryz, *Francuska „Biała Księga” – obrona...*, s.98.

⁵⁴ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga...*, s. 91.

Czwarta funkcja strategiczne (według Białej księgi z 2008) – *ochrona* – związana jest ze zdolnością rewitalizacji (odtworzenia sił i środków) struktur państwa (władzy publicznej i społeczeństwa) i odtworzenia normalnego ich funkcjonowania (pomimo stanu zagrożenia) po zamierzonej agresji (ataku) na terytorium Francji lub w wypadku wystąpienia kryzysu w wielkiej skali. Funkcja ta była kolejną kluczową zmianą w Białej Księdze, jako że bazując na elastycznym podejściu do problematyki bezpieczeństwa i obrony, zakładała łączne wykorzystanie i koordynację zasobów cywilnych i wojskowych we wzmacnianiu zdolności odtwarzania, co było w istocie jedną z fundamentalnych zasad nowej strategii⁵⁵. Funkcja *ochrona* według Białej księgi z 2013 roku ma za zadanie dawać gwarancję integralności terytorium oraz obrony (i ochrony) obywateli francuskich (także tych mieszkających w innych krajach) przed wszelkiego rodzaju zagrożeniami i, podobnie jak to ujęto w dokumencie z 2003 roku, jest ona realizowana zarówno przez zasoby cywilne, jak i wojskowe, łącznie z administracją terytorialną⁵⁶. Nowy dokument uściśliła, iż w związku z traktatową klauzulą solidarności jej realizacja może obejmować także terytoria państw Unii Europejskiej⁵⁷.

Realizacja tej funkcji wymusza stały monitoring sytuacji bezpieczeństwa zarówno w otoczeniu bliższym (sąsiedztwo europejskie), jak i w dalszym (bezpieczeństwo obywateli przebywających poza Francją). W związku z tym, że ma ona bezpośredni związek zarówno z funkcją *wiedzieć i przewidywać (uprzedzać)* jak i *interweniować*, jej praktycznym wymiarem jest przygotowanie się do ewentualnej interwencji w sytuacjach zagrożenia (przygotowanie planów działania), a także zapewnienie środków umożliwiających przeprowadzenie operacji ochrony terytorium bądź obywateli⁵⁸.

Ostatnia, piąta funkcja – *interwencja* – według Białej księgi z 2008 roku wynikała ze zdolność Francji do zapobiegania konfliktom i zakładała możliwość prowadzenia operacji poza granicami państwa. Dokument ten definiował szereg zasad interwencji sił francuskich za granicą zaznaczając, że czynnikiem decydującym o podjęciu interwencji (niezależnie od tego czy będzie to ocena narodowa, czy kolektywna) będzie ocena zagrożenia pokoju i bezpieczeństwa narodowego (lub międzynarodowego) oraz pewność, iż będzie ona zastosowana zgodnie z literą prawa międzynarodowego⁵⁹.

Biała księga z 2013 roku potwierdza możliwość interwencji francuskich sił zbrojnych (w operacjach prowadzonych samodzielnie bądź w koalicji – jako państwa wiodącego lub wspierającego) poza granicami państwa, w celu realizacji zobowiązań międzynarodowych oraz zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa swoim

⁵⁵ Por. D. Jankowski, *Notatka nt. Białej Księgi...*, wyd. cyt., s. 2; J. Gryz, *Francuska „Biała Księga” – obrona...*, s. 98.

⁵⁶ *Le Livre Blanc sur la defense...*, s. 76.

⁵⁷ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga...*, s. 92.

⁵⁸ Tamże.

⁵⁹ Por. D. Jankowski, *Notatka nt. Białej Księgi...*, s. 2; J. Gryz, *Francuska „Biała Księga” – obrona...*, s. 99.

obywatelom, a także ochrony interesów strategicznych Francji (mówi się także o ochronie interesów sojuszników)⁶⁰. Fundamentem takiego rodzaju zaangażowania jest zasada autonomii strategicznej, która daje prawo podjęcia suwerennej decyzji o rozpoczęciu interwencji, a poprzez posiadanie własnych wymaganych zdolności wojskowych umożliwia jednocześnie jej realizację.

Siódmy, ostatni z rozdziałów Białej księgi z 2013 roku mówi o sposobach i środkach (wymiarze praktyczno-finansowym) realizacji strategii bezpieczeństwa i obrony Francji. Tak jak wspomniano na początku, na bazie założeń zawartych w Białej księdze opracowywana jest wieloletnia ustawa o programach wojskowych (obecna obejmuje lata 2014–2019)⁶¹. I chociaż poprzednia Biała księga zakładała stabilizację wydatków na obronę, wskutek kryzysu ekonomicznego, w celu przywrócenia równowagi finansów publicznych przyszłe wydatki w tym zakresie zostały zmniejszone. Toteż określa się, iż w latach 2014–2025 wynosiły one będą 364 mld euro, a w okresie objętym ustawą o programach wojskowych (lata 2014–2019) – 179 mld euro⁶².

W związku z takimi ograniczeniami finansowymi, w Białej księdze za pomocą czterech zasad zostało zaprezentowane nowe podejście do realizacji strategii zaangażowania militarnego. Pierwsza zasada dotyczy opisanej wcześniej autonomii strategicznej. Zasada druga odnosi się do spójności modelu sił zbrojnych z potencjalnymi scenariuszami zaangażowania sił. Trzecia zasada dotyczy zachowania różnego rodzaju sił, zdolnych do realizacji funkcji strategicznych na poziomie umożliwiającym wzięcie udziału w operacjach o różnorodnym charakterze. W końcu zasada czwarta zakłada konieczność poszukania możliwości dzielenia się oddanymi do dyspozycji zdolnościami (i solidarnego ich wykorzystania) oraz środkami obrony, także z partnerami europejskimi (*pooling and sharing*)⁶³.

Biała księga precyzuje także przyszły format sił zbrojnych oraz tzw. kontrakt operacyjny, czyli zbiór postawionych przed nimi zadań do wykonania, wynikających z funkcji strategicznych polityki obrony i bezpieczeństwa Francji⁶⁴. I tak w ramach funkcji ochronnej możliwe byłoby zaangażowanie do 10 tys. żołnierzy sił lądowych oraz odpowiednich środków z sił morskich i powietrznych, uzupełnionych zdolnościami obrony cybernetycznej. Funkcja prewencyjna realizowana byłaby poprzez siły rozmieszczone w bazach wojskowych oraz na morzu, w Zjednoczonych Emiratach Arabskich i w Afryce. Funkcja *wiedzieć i przewidywać (uprzedzać)* wypełniana będzie poprzez zapewnienie utrzymania w gotowości 5 tys. żołnierzy oraz odpowiednich środków (łącznie z bezzałogowymi statkami powietrznymi) zdolnych w ciągu 7 dni do rozmieszczenia w odległości 3 tys. km od

⁶⁰ *Le Livre Blanc sur la defense...*, s. 82.

⁶¹ *Le Livre Blanc sur la defense...*, s. 87–124.

⁶² *Dossier thématique Ministère de la Défense, Livre blanc sur la Défense et la Sécurité nationale 2013* [w:] <http://www.defense.gouv.fr/content/download/206200/2286715/file/Livre%20blanc%20Dossier%20th%C3%A9matique.pdf>, s. 41 (dostęp: 25 października 2013 r.).

⁶³ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga...*, s. 95.

⁶⁴ Tamże.

terytorium Francji, bądź bazy znajdującej się poza jej granicami (do tego czasu akcja natychmiastowa będzie mogła być przeprowadzona przez siły powietrzne)⁶⁵.

Jeżeli zajdzie konieczność wzięcia udziału w długotrwałych operacjach (Francja ma możliwość zaangażowanie się w najwyżej trzy tego typu operacje trwające równocześnie), będzie można do nich wykorzystać siły stanowiące ekwiwalent brygady ogólnowojskowej (6–7 tys. żołnierzy), uzupełnione wojskami specjalnymi, siłami morskimi oraz wydzielić około 12 samolotów bojowych⁶⁶. Jeżeli zaśłaby potrzeba wydzielenia potencjału bojowego do udziału w większej operacji o dużej intensywności z użyciem sił specjalnych, przewidziano do niej wydzielenie: około 15 tys. żołnierzy (dwie brygady ogólnowojskowe z sił lądowych), do 45 samolotów bojowych (w lotnictwa morskiego) oraz morskiego zgrupowania uderzeniowego (składającego się z lotniskowca lub uniwersalnych okrętów desantowych wraz z jednostkami towarzyszącymi, tj. fregatami, uderzeniowym atomowym okrętem podwodnym oraz samolotami patrolowania morskiego)⁶⁷.

Nowy model armii, zaprezentowany w Białej księdze, w horyzoncie czasowym do 2025 roku, przyznaje priorytet rozwijaniu zdolności rozpoznawczych i wywiadowczych (w tym analizie informacji i jej rozpowszechnianiu)⁶⁸. Równie priorytetowo traktowane będzie rozwijanie zdolności cybernetycznych (defensywnych i ofensywnych). Zapowiadane jest także ilościowe wzmocnienie wojsk specjalnych i doposażenie ich w najnowocześniejsze środki dowodzenia.

Liczebność sił lądowych ma się kształtować na poziomie 66 tys. żołnierzy (7 brygad ogólnowojskowych). Mają one być wyposażone w 200 czołgów ciężkich, 250 czołgów średnich, 2,7 tys. wielozadaniowych pojazdów opancerzonych, 140 śmigłowców rozpoznawczych i szturmowych, 115 śmigłowców wielozadaniowych i około 30 taktycznych bezzałogowych statków powietrznych⁶⁹.

Siły morskie, jako jeden z dwóch (oprócz sił powietrznych) komponentów wyposażonych w środki przeznaczone do odstraszania jądrowego (4 okręty podwodne wyposażone w pociski raketowe z głowicami nuklearnymi), dysponować będą ponadto: lotniskowcem, 6 myśliwskimi okrętami podwodnymi (o napędzie atomowym), 3 uniwersalnymi okrętami desantowymi, 21 fregatami, 15 okrętami patrolowymi, 6 lekkimi fregatami oraz lotnictwem patrolowania morskiego, a także środkami w zakresie zwalczania min⁷⁰.

Potencjał sił powietrznych, trzeciego z rodzajów sił zbrojnych Francji, ma stanowić w przyszłości: 225 samolotów bojowych (razem z lotnictwem morskim), około 50 samolotów transportowych, 7 samolotów wczesnego wykrywania i ostrzegania, 12 wielozadaniowych samolotów tankowania powietrznego, 12 rozpoznawczych,

⁶⁵ *Dossier thématique Ministère de la Défense...*, s. 35.

⁶⁶ *Le Livre Blanc sur la défense...*, s. 92.

⁶⁷ *Dossier thématique Ministère de la Défense...*, s. 35–36.

⁶⁸ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga...*, s. 96.

⁶⁹ *L'armée française à l'horizon 2020* [w:] http://www.lemonde.fr/politique/infographie/2013/04/29/l-armee-francaise-a-l-horizon-2020_3168245_823448.html (dostęp: 27 października 2013 r.).

⁷⁰ J. Pawełek-Mendez, *Biała księga...*, s. 97.

bezzałogowych statków powietrznych szczebla operacyjnego, oraz lekkie samoloty rozpoznawcze i 8 systemów obrony przeciwlotniczej i przeciwrakietowej średniego zasięgu⁷¹.

Jeżeli chodzi o żandarmerię, to ma ona w przyszłości dysponować zdolnościami utrzymanymi na obecnym poziomie. Biała księga wspomina również o wojskowej służbie zdrowia, która będzie musiała przejść reformę w celu wykorzystania możliwości uzupełniania się ze służbą publiczną⁷².

Biała księga przewiduje w przyszłości zmniejszenie w latach 2014–2019 liczby personelu wojskowego i cywilnego o 24 tys. (do tego doliczyć trzeba jeszcze 10 tys., z planowanej redukcji o 54 tys. w latach 2008–2015)⁷³.

Biała księga obrony i bezpieczeństwa Francji jest dokumentem, który z jednej strony przedstawia główne kierunki strategiczne i założenia polityki obronnej państwa (w tym potencjał obronny i ochronny oraz stan sił zbrojnych), z drugiej poprzez konkretne zapisy w kwestii uzbrojenia czy liczby personelu wojskowego, bardzo precyzyjnie definiuje środki, które mają służyć do obrony, oraz wysokość budżetu. To doskonały przykład całościowego podejścia do kwestii polityki obrony i bezpieczeństwa oraz wpisanie strategii wraz z środkami jej realizacji w spójny kontekst polityki państwa, także w wymiarze budżetowym. Zapisy w niej zawarte, jak już wspomiano, stanowią punkt wyjścia do opracowania wieloletniej ustawy o programach wojskowych.

W związku z tym, że jak jest to wielokrotnie podkreślane w Białej księdze, Francja jest państwem o ambicjach nie tylko regionalnych, ale i globalnych (wynikających między innymi z jej statusu w ONZ oraz uczestnictwa i pozycji w strukturach Unii Europejskiej czy NATO), w swoich działaniach koncentruje się nie tylko na bezpośrednim sąsiedztwie, ale i na dalszych regionach świata istotnych dla jej interesów. Wynika to poniekąd z jej uwarunkowań geograficznych, gdyż posiadając terytoria i departamenty zamorskie, oraz kilka milionów obywateli mieszkających na całym świecie, Francja czuje się odpowiedzialna również za owo dalsze sąsiedztwo. Interwencja w Mali jest poniekąd potwierdzeniem jej tradycyjnych ambicji do odgrywania roli jednego z liderów w globalnej polityce bezpieczeństwa, jak również gotowości do militarnego zaangażowania w regionach, w których ma ona żywotne interesy⁷⁴.

Dokument równie mocno podkreśla wagę, jaką Francja przypisuje współpracy europejskiej obejmującej, między innymi, definiowanie priorytetów strategicznych, rozwijanie interoperacyjności, zarządzanie kryzysowe oraz pozyskiwanie współ-

⁷¹ *Dossier thématique Ministère de la Défense...*, s. 38.

⁷² Tamże.

⁷³ L. Watanabe, *France's new strategy: The 2013 White Paper*, CSS Analysis in Security Policy, No. 139, September 2013, s. 3 [w:] <http://www.css.ethz.ch/publications/pdfs/CSS-Analysis-139-EN2.pdf> (dostęp: 29 października 2013 r.).

⁷⁴ P. Elman, M. Terlikowski, *Ambicje na miarę kryzysu? Polityka bezpieczeństwa Francji w najbliższych latach*, Biuletyn PISM, Nr 8 (984), 25 stycznia 2013, s. 1 [w:] http://www.pism.pl/files/?id_plik=12800.

nych zdolności technologicznych (i przemysłowych)⁷⁵. Toteż, widząc szansę strategicznego wzmocnienia Europy wobec wzrastających innych (także militarnych) potęg, deklaruje aktywne uczestnictwo w budowie europejskiego wymiaru polityki bezpieczeństwa i obrony. Z drugiej strony wydaje się, iż skutki kryzysu, które wpłynęły na zapowiadzaną redukcję potencjału obronnego, a jednocześnie dążenie do utrzymania strategicznych ambicji sprawiają, że Francja staje się coraz bardziej pragmatyczna w owej współpracy, poszukując raczej wymiernych korzyści wojskowych (wybierając na przykład inicjatywy, które pomogą jej wypełnić luki w potencjale militarnym lub dadzą korzyści przemysłowi obronnemu) niż inicjatyw stricte politycznych⁷⁶.

Podsumowanie

W nowej Białej księdze określone zostały najważniejsze zagrożenia (zarówno dla państwa, jak i dla regionu). Nie ulega wątpliwości, że kontekst polityczny jest inny niż ten w 2008 roku. Za to zagrożenia i wyzwania w większości nie są „nowe” (dokument odwołuje się głównie do tych zdefiniowanych w 2008 roku). Toteż wydaje się, że poziom zmian dokonanych w obecnym dokumencie nie jest tak znaczący jak przy okazji redefinicji strategii w latach poprzednich. Tak więc obecna Biała Księga jest raczej dopasowaniem priorytetów polityki zagranicznej i bezpieczeństwa państwa do warunków obecnie panujących na arenie międzynarodowej niż znaczącą ich redefinicją.

⁷⁵ Tamże, s. 100.

⁷⁶ P. Elman, M. Terlikowski, *Ambicje...*, s. 2.